

S u o m e n P a n k i n
taloustieteellinen tutkimuslaitos
Lokakuu 1963

Vahamaa
Luottamuksellinen

T A L O U D E L L I N E N K E H I T Y S
V U O N N A 1 9 6 3 J A 1 9 6 4

I. REAALITALOUDELLINEN KEHITYS VUONNA 1963

VERRATTUNA VUOTEEN 1962

A. HUOLTOTASE

Vuotta 1963 koskevien laskelmien tiivistelmä on esitetty seuraavassa huoltotaseasetelmassa:

Huoltotase 1962 - 1963 milj. nmk

	1962 ¹	1963	Muutos 1963/62, %		
			Volyymi	Hinnat	Arvo
<u>Kokonaistarjonta:</u>					
Bruttokansantuote, mh	18 427.4	19 625	+ 2.1	+ 4.3	+ 6.5
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	<u>4 509.4</u>	<u>4 389</u>	- 4.2	+ 1.6	- 2.7
Yhteensä	22 936.8	24 014			
<u>Kokonaiskysyntä:</u>					
Tavaroiden ja palvelusten vienti	4 258.0	4 386	+ 1.5	+ 1.5	+ 3.0
Bruttoinvestoinnit	6 509.7	6 629	- 2.3	+ 4.2	+ 2.0
yksityiset	5 480.8	5 475	- 4.1	+ 4.0	- 0.1
hallinnolliset	1 028.9	1 154	+ 6.6	+ 5.2	+12.1
Kulutus	12 169.1	13 209	+ 3.2	+ 5.3	+ 8.6
yksityinen	9 760.3	10 433	+ 2.0	+ 4.8	+ 6.9
yhteis	2 408.8	2 756	+ 6.5	+ 7.4	+14.4
Varastojen muutos + virheet	<u>..</u>	<u>- 190</u>			
Yhteensä	22 936.8	24 014			

Kuluvan vuoden kehitykselle on tunnusomaista sekä yksityisen sektorin että vientikysynnän suhteellinen heikentyminen julkiseen kysyntään verrattuna. Tämä puolestaan on heijastunut tuonnin tuntuvana supistumisena.

1. Kokonaistuotanto

Kokonaistuotannon kehityssuunta on nousemaan päin alkuvuoteen verrattuna, ja kansantuotteen volyymin kasvuvauhdin lasketaan vuoden viimeisellä neljänneksellä saavuttavan lähes 2 %:n vuositasoa.

Tuotanto kohoaa viime vuoteen verrattuna eniten maa- ja vesi-

¹ Tilastollisen päätoimiston laskelma 9.10.1963.

rakennustoiminnassa sekä palveluselinkeinoissa. Teollisuustuotannon volyymin kasvu on jokseenkin vähäinen ja sen pääryhmistä investointitavaroiden tuotanto laskee suhteellisesti eniten, paperiteollisuuden tuotanto taas on ekspansiivisin. Metsätaloustuotannon volyymi laskee edellisestä vuodesta.

2. Tuonti

Tavaratuonnin arvon lasketaan kuluvana vuonna jakaantuvan seuraavan asetelman mukaisesti:

	1962	1963	muutos 1963/62		
	arvo milj.nmk	arvo milj.nmk	volyymi	hinnat	arvo
<u>Tuonti</u>					
Raaka-aineet ja tuotantotarv.	1 762	1 727	- 3	+ 1	- 3
Poltto- ja voiteluaineet	371	345	- 8	+ 1	- 7
Investointitavarat	1 145	1 031	- 9	- 1	-10
Kulutustavarat	650	670	- 1	+ 4	+ 3
Koko tuonti	3 929	3 773 (3 850)	- 4.9	+ 1	- 4.4 -1.6

Tuontiluvuissa näky erityisen selvästi kone- ja laiteinvestointien supistuminen.

Vaihtotaseen palveluseristä aiheutuvat menot kasvanevat 6 %:lla.

3. Vienti

Suoritetun vientitiedustelun sekä kansainvälistä suhdannekehitystä koskevien tietojen perusteella on päädytty seuraavaan vientilaskelmaan:

	1962	1963	muutos 1963/62		
	arvo milj.nmk	arvo milj.nmk	volyymi	hinnat	arvo
<u>Vienti</u>					
Maataloustuotteet	144	164	+11.2	+ 2.3	7.5 +13.6
Metsätaloustuotteet	190	111	-42.5	+ 0.7	-40 -41.8
Puuteollisuustuotteet	770	805	- 0.2	+ 4.8	4.2 + 4.5
Paperiteollisuustuotteet	1 589	1 753	+10.0	+ 0.2	= +10.3
Metalli- ja konepajateoll. tuott.	663	592	- 5.7	- 5.0	-9.3 -10.7
Muut tuotteet	177	203			m.30-8 +15.0
Koko vienti	3 533	3 628	+ 1.6	+ 1.0	+ 2.7 + 3.7

(> 3600)

M Vuosi sitten arveltiin, että merkit taloudellisen nousun jatkumisesta länsimaissa noin 4 %:n vuositasolla olivat dominoivampia kuin laskukauteen päätyvät arviointit. Tämä toteamus on osoittautunut ~~osittain~~ melko varovaiseksi, sillä sitten viime syksyn kansainvälinen suhdannekehitys on muodostunut selvemmin ekspansiiviseksi. Merkillepantavaa on, että juuri ne maat, nimittäin Englanti ja Yhdysvallat, joissa näkymät vuosi sitten vaikuttivat heikoimmilta, ovat nyt siirtyneet kasvukehityksen johtoon. Englannin ja Yhdysvaltojen kasvu on siten ollut odotettua nopeampaa, EEC-maiden odotettua hitaampaa. Stimuloivaa suhdannepolitiikkaa ei kuitenkaan vielä ole katsottu tarpeelliseksi. EEC-maiden depressiiviset tendenssit eivät liioin ole johtaneet hintojen nousuvauhdin hidastumiseen.

Suomen tavaravienti ei ole kuitenkaan seurannut yleisen taloudellisen aktiviteetin kehitystä ostajamaissa. Vientiä koskevat laskelmat nojautuvatkin lähinnä tavara- ja markkinakohtaiseen analyysiin.

Metsätaloustuotteiden viennin laskuvauhti on selvästi lisääntynyt jo vuoden 1961 kolmannelta neljännekseltä lukien. Ilmeisesti tämä lasku on kuitenkin jo päättynyt.

Sahatavaraa oli syyskuun loppuun mennessä myyty kuluvan vuoden laivauksiin noin 900 000 std ja koko vuoden myynnin odotetaan kohoavan miljoonaan standarttiin eli jokseenkin samaan kuin viime vuonna. Kesän aikana on saatu kiinni osittain sääoloista ja osittain työnseisauksista aiheutunut jälkeenjääneisyys sahatavaran myynneissä.

Paperiteollisuustuotteiden viennin kasvuvauhti on nopeutunut viime vuoden viimeisestä neljännekseltä lähtien. Selluloosan kysyntä on ollut erittäin vilkasta ja pohjoismaisten selluloosantuot-

tajain kesken sovittuja tuotannonrajoituksia on jo hiukan supistettu. Paperiteollisuustuotteiden viennin arvon kasvu perustuukin pääosaltaan selluloosan ja hiokkeen länsiviennin kohoaviin vientimääriin. Selluloosan hinnat ovat hiukan vahvistuneet, vaikka taso, jolle ne tällä kertaa näyttävät pysähtyneen, on edelleenkin huomattavasti vuoden 1961 keskihintatasoa alempana. Paperi- ja kartonkir ryhmän osuus koko pääluokan viennin kasvusta jää sen sijaan vähäisemmäksi lähinnä sanomalehtipaperin edelleen huonolta näyttävän markkinointitilanteen vuoksi.

Itäviennin arvo supistuu 4-5 %:lla, ja länsiviennin arvo kasvaa samalla prosenttimäärällä.

Vaihtotaseen palveluseristä kertyvien tulojen odotetaan kasvavan 6 %:lla.

4. Investoinnit

Yksityisen sektorin investointiaktiiviteetin aleneva kehitys suunta on jatkunut vuodesta 1962, mutta sen laskuvauhti on ilmeisesti tällä hetkellä hidastumassa. Ns. tuotannollisissa talonrakennusinvestoinneissa laskuvaihe lienee päättymässä, mutta kone- ja laiteinvestoinneissa aleneva kehitys jatkuu edelleen. Alkuvuoden vilkas asuntojen rakentaminen aiheuttaa sen, että asuinrakennustoiminnan volyyymi on tänä vuonna keskimäärin noin 3 % korkeampi kuin viime vuonna huolimatta siitä, että se vuoden loppukuukausina osoittaa jyrkähköä laskua.

Julkisten investointien volyymin on arvioitu kasvavan maa- ja vesirakennustoiminnassa 7 %:lla ja talonrakennustoiminnassa 6 %:lla. Tämä käsitys perustuu paitsi loppukesään mennessä käytävissä olleisiin tietoihin myös arvioihin julkisen vallan työllistämistarpeesta vuoden loppukuukausina. Valtion osalta investointimenot kohoavat tällöin edellisestä vuodesta noin 12 %:lla, mikä

on sopusoinnussa valtiontalouden kehityksestä tehtyjen kassaennusteiden kanssa.

5. Kulutus

Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kasvavat hiukan enemmän kuin kansantulo, ^{korkea} nettomääräiset tulonsiirrot yksityiseltä sektorilta julkiselle sektorille kasvavat ~~niitä~~ kansantuloa hitaammin. Yksityisen kulutuksen arvo nousee täten suhteellisen voimakkaasti, mutta kun kulutushyödykkeiden hinnat nousevat keskimääräistä enemmän, jää yksityisen kulutuksen volyymin kasvu 2 %:iin.

Julkisten kulutusmenojen kasvu perustuu suurelta osin palkkamenojen lisäykseen, joka on 14 % edellisestä vuodesta.

6. Varastojen muutos ja virheet

Sinänsä varsin puutteellisten tietojen pohjalta on pääteltävissä, että varastojen määrä supistuu kuluvana vuonna. Yrittäjät pyrkivät vallitsevassa suhdannevaiheessa vähentämään varastoja. Erään "Virheet" sisältyvät nettotulonsiirrot ulkomaille, joita ei enää tällä kertaa ole otettu mukaan omana nimikkeenä.

7. Vaihto- ja suoritetase

Kauppataseen vajaus päätty ²⁰² 145 milj. markkaan ja vaihtotase jää suunnilleen tasapainoon. Kun otetaan huomioon sijoitustulojen ja -menojen sekä lahjojen ja avustusten nettovaikutus, saadaan suoritetaseen vajaukseksi 65 milj. mk.

B. TYÖLLISYYS JA HINNAT

1. Työllisyys

Kun kokonaistuotannon kasvuvauhti jää kuluvana vuonna noin 2 %:iin, on seurauksena työvoiman kysynnän väheneminen, mikä selvimminkin kuvastuu työpanoksessa. Toisaalta työllinen työvoimakin supistuu jonkin verran. Työttömyysprosentti pysyy kuitenkin odo-

tettua alhaisempaan, koska työvoiman tarjonta samaan aikaan vähenee. Työttömien osuus työvoimasta on kuluvana vuonna 1.6 % keskimäärin oltuaan kahtena edellisellä vuonna 1.2 %. Työttömien prosenttiosuus työvoimasta kasvaa vuoden jälkipuoliskolla ja vuoden lopussa työttömien määrä arvioidaan yli 60 000:ksi, mikä on runsaan kolmanneksen enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pääosa liisäyksestä vapautuu yksityisestä talonrakennustoiminnasta.

2. Hinnat

Viimeaikaiselle hintakehitykselle on ollut tunnusomaista kustannuspaineen suhteellinen voimistuminen kysyntäpaineeseen verrattuna. Hintasulku on osittain siirtänyt hinnannousupaineen purkautumista. Yksityisen sektorin hinnoissa, palveluselinkeinoja lukuun ottamatta, koostuu kustannuspaine kuluvana vuonna seuraavista tekijöistä: Tuotosyksikköä kohden lasketut palkkakustannukset kohoavat 4 %, mikä perustuu yleisen ansiotason 6 %:n nousuun sekä tuottavuuden 2 %:n nousuun. Tuontihintojen kohdalla odotetaan raaka-aineiden hintojen nousevan 1 % sekä valmiiden tavaroiden samoin 1 % edellisvuotisesta tasosta. Polttoaineiden hintojen on arvioitu kohoavan 5 %. Täten päädytään tuontihintojen keskimääräiseen 1.4 % nousuun vuotta kohti ja 3.7 %:n suuruisen kustannuspaineeseen. Kysyntäpaineen osalta todettakoon, että kustannusten nousua ei liene mahdollista nykyisissä markkinaolosuhteissa siirtää täysmääräisenä hintoihin. Tähän nojautuen kansantuotteen hintaindeksi kohoaisi 3.4 %, kun kysyntäpaineen vaikutukseksi oletetaan - 0.3 %. Toisaalta palveluselinkeinoissa (mukaan lukien julkinen toiminta) palkkojen nousu on ollut suhteellisen voimakasta ja tuottavuuden nousu aivan merkityksetöntä, niin että kansantuotteen hintaindeksi kohoaa yli 4 % edellisestä vuodesta.

II. RAHATALOUDELLINEN KEHITYS VUONNA 1963

VERRATTUNA VUOTEEN 1962

A. MAKSUTASE

Edellä kohdassa I.A.7. päädyttiin 65 milj. markan suuruiseen suoritustaseen vajaukseen.

Pitkäaikaisten lainojen nostot ovat huomattavasti ylittäneet vuoden alussa laaditun entisten lainojen nostosuunnitelman mukaisen tason, sillä uusia lainoja on saatu nostetuiksi huomattavan paljon. Syyskuun loppuun mennessä oli pitkäaikaisia lainoja nostettu 341 milj. markan arvosta, ja tämänhetkinen koko vuoden arvio on 411 milj. mk. Pitkäaikaisia lainoja on kuoletettu jokseenkin suunnitelman mukaisesti. Syyskuun loppuun mennessä oli pitkäaikaisia lainoja kuoletettu 126 milj. mk ja koko vuoden kuoletusten yhteissumma arvioidaan 179 milj. markaksi. Suomen pitkäaikaisten ulkomaisten sijoitusten oletetaan seuraavan viimevuotista kehitystä. Yleisön lyhytaikaisten ulkomaisten saatavien ja velkojen osalta todettakoon, että vientiennakot kasvoivat edelleen vuoden 1963 ensimmäisen puoliskon aikana jyrkästi, mutta niiden kasvuvauhti on ilmeisesti sen jälkeen heikentynyt. Elokuun loppuun mennessä ne olivat enää noin 55 milj. markkaa vuoden vaihteen 1963/62 tasoa suuremmat ja koko vuotta ajatellen niiden voidaan odottaa palautuvan lähelle viime vuoden lopun tasoa tai osoittavan vain lievää nousua. Vientikyselyn perusteella näyttävät vientisaatavat pienentyvän. Ne olivat elokuun loppuun mennessä supistuneet arviolta 42 milj. mk. Samoin tuontiennakot olivat hieman pienentyneet elokuun loppuun mennessä ja myös tuontivelat ovat alentuneet. Nämä tendenssit säilynevät vuoden loppuun saakka. Edellä kaavailtu kehitys merkitsisi rahalaitosten ulkomaitten nettosaatavien 139 milj. markan kasvua vuoden aikana.

B. RAHAMARKKINAT

Yleisön hallussa olevan rahan määrä kasvaa samalla nopeudella kuin kansantuotteen arvo. Yleisön käteistalletukset näyttävät kasvavan jonkin verran tätä nopeammin. Sitä vastoin varsinaisten talletusten kasvuvauhti on osan vuotta ollut kansantuotteen kasvuvauhtia alhaisempi, mutta siinä on ollut havaittavissa selvä nousutendenssi. Voidaan olettaa, että näiden talletusten kasvuvauhti vuoden loppukuukausina jopa ylittää kansantuotteen kasvuvauhdin edellyttäen, että inflaatio-odotukset heikkenevät hintojen nousun hidastuessa.

Maksutase-ennusteen mukaan saattaisivat pankkijärjestelmän ulkomaiset nettosaatavat vuoden aikana kasvaa jopa lähes 140 milj. markkaa. Tämän maksutaseen residuaalierän vaikutusta pankkijärjestelmään ja sen ulkomaisiin nettosaataviin ei ole kuitenkaan täsmällisesti arvioitavissa. Rahamarkkinaennusteessa oletetaan pankkijärjestelmän ulkomaisten nettosaatavien kasvavan vain noin 70 milj. markalla, mikä edustaa n. 10 %:n kasvua vuodessa. Pankkien nettosaatavat valtiolta ovat kohonneet vuoden alkupuolella ja pysyvät loppuvuodesta vuoden puolivälissä saavutetulla tasolla. Tämä perustuu olettamukseen, että valtio ei saa pankeilta lainoja enempää kuin joutuu maksamaan niille kuoletuksia. Lisäolettamuksena on, ettei valtiontaloudessa synny ylijäämää.

Viimeisenä eränä arvioitu pankkien luotonanto yleisölle osoittaa, millaista luotonannon kehitystä reaali- ja rahataloudellisten komponenttien ennusteiden toteutuminen vaatii. Laskelma päättyy 7-8 %:n luotonannon kasvuun edellisestä vuodesta, mikä kasvuvauhdin) edellyttää luotonannon (vähäistä nousua vuoden loppupuolella.

Kun pankkien ulkomaiset nettosaatavat olivat elokuun lopussa jo kasvaneet suunnilleen saman verran kuin edellä on arvioitu

koko vuodelle, ei täältä ole odotettavissa kevennystä rahatarjontaan loppuvuoden aikana. Rediskonttausten osalta tämä merkinnee, että vuoden lopulla ne tulevat olemaan n. 100 milj. markkaa pienemmät kuin vuotta aikaisemmin.

III. NÄKYMÄT VUODELLE 1964

Kuten edellä todettiin kansantuotteen volyymin kasvuvauhti nousee kuluvan vuoden lopulla läheten 2 %:n vuositasoa. Kuten seuraavasta ilmenee, näkyvissä ei ole merkkejä siitä, että kasvuvauhti voisi ensi vuonna pysytellä tällä tasolla.

Vientituotteidemme markkinanäkymät mahdollistaisivat viennin kasvuvauhdin kohoamisen. Kun tämä kasvu voi kuitenkin rakentua ainoastaan puu- ja paperiteollisuuden eikä metalliteollisuuden varaan, estää raaka-ainepohjan kapeus ja varastojen niukkuus markkinatilanteen tehokkaan hyväksikäyttämisen. Puuraaka-aineen vajaus-ta tulee esiintymään, vaikka hakkuumäärän odotetaan kuluvana hakkuukautena kasvavan 5 %:lla. Tämän valossa viennin kasvuvauhti näyttää jäävän alhaisemmaksi kuin kansantuotteen kasvuvauhti vuoden vaihteessa. Vienti tullee täten vaikutukseltaan olemaan ainakin lievästi kontraktiivinen.

Vaikka ns. tuotannollisten rakennusinvestointien lasku näyttääkin pysähtyneen vuoden 1963 loppua kohti, on jatkuvasti kireän rahoitustilanteen vuoksi epävarmaa, voivatko nämä investoinnit muodostua kehityssuunnaltaan kasvaviksi ja vaikutuksiltaan ekspansiivisiksi vielä ensi vuoden alkupuolella. Kone- ja laiteinvestoinnit puolestaan laskevat yhä ensi vuoden alkupuolella, ja niiden kääntymisen nousuun tapahtunee aikaisintaan ensi vuoden syksyllä. Asuinrakennusinvestointien laskun voidaan tuskin enää odottaa jyrkkenevän ensi vuoden alkupuolella, mutta mahdollisesta rahoitustilanteen helpottumisesta huolimatta niiden nousu voinee aikaisintaan tapahtua ensi vuoden loppupuolella. Yksityiset investoinnit eivät täten voine esiintyä ekspansiotekijänä ainakaan ennen ensi syksyä.

Yksityinen kulutuskysyntä säilyy lievästi ekspansiivisena

vielä tämän vuoden ajan. Suhteellisen voimakkaan hintojen nousun vuoksi kulutuksen volyyymi on vain vaikutukseltaan neutraalisti seurannut kansantuotteen kehitystä. Ansiotason on arvioitu nousevan n. 5 %:lla ensi vuonna, mutta työttömyyden lisääntymisen vuoksi palkkasumma kasvaneen vain runsaat 4 %. Samanaikaisen hintojen nousun huomioonottaen jää yksityisen kulutuksen volyymin kasvuksi parhaimmillaan 1 %. Näin ollen muodostuneen tämänkin kysyntätekijä vaikutukseltaan kontraktiiviseksi.

Kaikki kysyntäkomponentit huomioon ottaen nettokansantuotteen volyymin noin 2 %:n kasvu ei voi säilyä ensi vuoden alkupuolella.

Ennakoitu kansantuotteen kehitys merkitsee jo sinänsä työpäntöksen alentumista, mutta taantumien pitkittyessä voi seurauksena olla tähänastista voimakkaampi työttömyyden lisääntyminen, jos nimittäin kehitykseen liittyy yrittäjien odotusten kasvava pessimistisyys.

Edellä esitetyn perusteella voidaan kauppataseen vajauksen ennakoita ensi vuonna edelleen pienenevän ja suoritetaseen muodostuvan positiiviseksi. Tämä merkitsee rahoitustilanteen kevenyttämistä. Siihen vaikuttaa myös, että pitkäaikaista ulkomaista pääomaa tullaan nettomääräisesti nostamaan suunnilleen yhtä paljon kuin tänä vuonna. Tämän lisäksi voidaan olettaa, että rahalaitosten mahdollisuudet laajentaa antolainauksiaan yksityiselle sektorille paranevat nykyisestään, koska tapahtuneen ottolainauksen voimistumisen voidaan odottaa jatkuvan ensi vuonna.